

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

УДК 81'37

П 78

Проблеми лінгвістичної семантики: VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (18 листопада 2022 року).

П 78 Збірник матеріалів. Рівне: РДГУ, 2022. 122 с.

The Problems of Linguistic Semantics: The 7th International Scientific and Practical Internet Conference (November 18, 2022). The Collection of Conference Proceedings. Rivne: RSUH, 2022. 122 p.

У збірнику матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми лінгвістичної семантики» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем лінгвістичної семантики: когнітивної та культурної семантики, зіставної семантики, фонетичної, лексичної та граматичної семантики, семантики і прагматики мовних одиниць, семантики тексту і дискурсу, семантики і перекладу.

The Collection of Conference Proceedings «The Problems of Linguistic Semantics» focuses on the topical issues of Linguistic Semantics: Cognitive and Cultural Semantics, Contrastive Semantics, Phonetic, Lexical and Grammatical Semantics, Semantics and Pragmatics of Linguistic Items, Semantics of Text and Discourse, Semantics and Translation.

УДК 81'37

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальний редактор – **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Павлова О.І., канд. філол. наук, професор; **Аладько Д.О.**, канд. філол.

наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Константинова О.В., канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд. філол.

наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**,

канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Станіславчук Н.І., викладач

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 10 від 27.10.2022 р.)

©Автори публікацій, 2022

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

АРХАНГЕЛЬСЬКА А.М.	СТИМУЛИ Й ЧИННИКИ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ СЛОВОТВІРНИХ ФЕМІНАТИВІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	6
КАПРАНОВ Я.В.	СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СИНОНІМІВ Й АНТОНІМІВ У БРИТАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ КОРПУСІ	9
СІРАНЧУК Н.М.	ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА КОМУНІКАТИВНІЙ ОСНОВІ	12
ПАВЛОВА О.І.	СОЦІОЛОГІЯ У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	15
БІСОВЕЦЬКА Л.А., СУРЖУК Т.Б.	ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	21

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ

DEMENCHUK O.	PRINCIPAL APPROACHES TO LEXICAL SEMANTIC DERIVATION STRATEGIES	25
DEMENCHUK D.	KONCEPT CZASU WOLNEGO W UJĘCIU SOCJOLINGWISTYCZNYM	27
ТРИФОНЮК Л.Ю.	МЕНТАЛЬНЕ ПОЛЕ ПРЕДИКАТА <i>THINK</i>	30

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

МІЗІН К.І.	ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	37
АЛАДЬКО Д.О., АЛАДЬКО О.Д.	ГЕНДЕРНА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ У ФРАЗЕОЛОГІЇ	41
ПАВЛОВСЬКА Л.О.	СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ НА МАТЕРІАЛІ РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВ	44
КІНАЩУК А.В.	ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІРРАЦІОНАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)	47

ФЕДОРОВ І.Б.	ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>АРТЕФАКТНИЙ ПРОСТІР ЛЮДИНИ</i> У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ	50
ХОМУТОВСЬКА І.С.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З НАЗВАМИ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	52

ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА СЕМАНТИКА

ЛЕМІШ Н.Є.	СИНКРЕТИЧНІСТЬ ЛЕКСИЧНОГО І ГРАМАТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО СПОЛУЧНИКА 'AND'	55
ОРЕЛ І.І.	ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ У КОНОТАТИВНІЙ СТРУКТУРІ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	58
ТАРАСЮК Н.Ю.	КАТЕГОРІЯ АКТИВНОСТІ/ПАСИВНОСТІ ЯК ВИЯВ ДЕРИВАЦІЙНОЇ ТА СЛОВОТВІРНОЇ ФУНКЦІЇ МОРФЕМ	61
ГЕДЗЕРУК О.В.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СОМАТИЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	64
ІЛЬЧУК Л.С.	СТЕРЕОТИПНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО НЕГАТИВНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ЖІНКИ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОГО СУСПІЛЬСТВА	67

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

КОНДРАТЮК Н.В.	ЕПОНІМИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СИСТЕМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	70
ВАКУЛІЧ А.І.	РОЛЬ І МІСЦЕ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	75
СЕРГІЙЧУК Н.Ю.	ОСНОВНІ СПОСОБИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	78
СИВОРИГ Н.В.	РОЛЬ І МІСЦЕ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	81

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

ШУЛЬЖУК Н.В.	ВЗАЄМОДІЯ ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНОЇ, СЕМАНТИЧНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАЛОГІЧНОЇ РЕПЛІКИ	85
ЗАЛУЖНА О.О., РОЛЛЕР А.Ю.	ДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ІДІОСТИЛЬ ТА ІДІОЛЕКТ	91
КАЛІНІЧЕНКО М.М.	ДИКУНСЬКІ СЕНСАЦІЇ ДЖОНА НІЛА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОРІЧЧЯ	94
КОНСТАНТИНОВА О.В.	ЛЕКСИЧНІ Й СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСІЇ В ТЕКСТАХ НОВИН CNN ПРО УКРАЇНУ	98

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ»

ЧЕБЕРЯК А.М.	СОЦІАЛЬНА, КОМУНІКАТИВНА, МОВЛЕННЄВА РОЛІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ	100
ЮРКОВСЬКА М.М.	ДО ПИТАННЯ ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ КОМІЧНОГО НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ В НЕГОМОГЕННИХ ТЕКСТАХ	104
ЖАЛКО Д.Д.	СЕМАНТИКА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ МАРКЕРІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ	107
ЧЕРНЯК К.О.	ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИСКУРС»	109

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

КУЧМА Т.В.	ДЕФОРМАЦІЯ АНТРОПОНІМІВ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	112
МОКРА Т.А.	ФЕНОМЕН ЛАКУНАРНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	116
КОЛОМІЄЦЬ Н.М.	ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МАТЕРІАЛАХ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	119

Синтаксичні експресивні засоби підсилюють динамічність тексту, логічну й емоційну оцінку висловлення. В текстах новин CNN з цією метою використовують такі прийоми:

Різноманітні повтори: 1) *«We are returning the south of our country, we are returning Kherson,» Zelensky said.* 2) *«Ours. Kherson is ours»: Ukrainian President Volodymyr Zelensky commented on the Russian retreat with a video of celebrations in the city of Kherson.* 3) *Day after day, in town after town, a police officer and prosecutor go door to door in Ukraine's Kherson region.* 4) *«When there's an opportunity to negotiate, when peace can be achieved, seize it. Seize the moment», Milley said.*

Еліптичні речення: *No water, power or internet – only euphoria in newly liberated Kherson.*

Риторичні запитання, особливо у заголовках і підзаголовках: 1) *What causes armies to lose the will to fight? Here's what history tells us – and what Putin may soon find out.* 2) *On GPS: What does Ukraine's retaking of a key city mean to the war?* 3) *What just happened?*

Список використаних джерел:

- Лешко, У. (2018). Типологія жанрів інтернет-журналістики: теоретичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 44, 246-253.
- CNN. (2022). *Серія новин «Russian Invasion of Ukraine»*. Available at: <https://edition.cnn.com/specials/europe/ukraine>

УДК 811.161.1:070

Чеберяк А.М., канд. філол. наук
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна)

СОЦІАЛЬНА, КОМУНІКАТИВНА, МОВЛЕННЄВА РОЛІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Найважливішою функцією мови вважається комунікативна, що має виразний соціальний характер. Це складне явище, «в якому інтегровані всі властивості мови, що виявляються в процесі обслуговування нею життя людського суспільства на всіх етапах його розвитку» (Крысин, 1977, с. 3). Важливою ознакою соціальної диференціації учасників спілкування є характеристика соціального статусу особи. Терміном «соціальний статус» у лінгвістиці позначають співвідносне положення особи в соціальній системі, що включає виконання нею обов'язків і прав, певний спосіб поведінки, очікуваний

від особи та віддзеркалений у мовних одиницях та соціальних категоріях модусу.

Лінгвістичне дослідження соціального статусу дає можливість з'ясувати загальні та специфічні характеристики поведінки людей, що розмовляють однією мовою і відповідно розділяють систему оцінних норм певного суспільства. В.І. Карасик зазначає, що ознака соціального статусу є одним із компонентів прагматичного значення, поряд з ознаками оцінки, модальності, емотивності, стилістичного регістру тощо (Карасик, 2002, с. 5). Поняття статусу співвідноситься з його оцінкою і виявляється в мовленнєвій поведінці учасників спілкування. Соціально-психологічною основою статусної оцінки є очікування. Без врахування соціального статусу учасників спілкування саме спілкування буде штучним, саме тому виникає необхідність дослідження статусних характеристик та рольового втілення мовців.

До ознак соціального статусу зараховують субстанційні й релевантні характеристики осіб. До перших належать стать, вік, національність, соціальний стан; до других – освіта, походження, професія, досвід, манери поведінки, рівень володіння мовою тощо.

Соціальний статус виявляється в соціальній і ситуативній нерівності, у взаєминах від вищого до нижчого і від нижчого до вищого, тобто у вигляді соціальної дистанції між учасниками спілкування. Вираження соціального статусу людини може бути вербальним і невербальним. До невербальних відносять погляд, вираз обличчя, ходу, певні жести. Вербальне вираження нерівності у мові реалізується на інтонаційному рівні (прохальна або наказова, категорична інтонація), на граматичному рівні (модальність, вставні конструкції, різновиди імперативу, певні види інверсії), на словотвірному рівні (зменшувальні суфікси), на лексичному рівні (спеціальні слова і вирази на позначення статусної нерівності) (Карасик, 2002, с.7).

Динамічний аспект соціального статусу відображений у понятті соціальної ролі. Статус узагальнює велику кількість соціальних ролей. Під роллю тут услід за В.І. Карасиком розуміємо стійкий шаблон поведінки, що включає дії, думки і почуття людини. (Карасик, 2002, с. 13) Рольова поведінка – це поведінка особи, що займає певну соціальну позицію у відповідності до очікувань людей. Соціальна роль – комплекс стандартних загальноприйнятих очікувань, набір психологічних, соціальних та лінгвістичних характеристик поведінки особистості, співвідносних з її статусним положенням. Ролі можуть

бути постійними і ситуативними: перші обумовлені незмінними характеристиками людини (вік, стать, професія, рівень освіти), другі – конкретною ситуацією спілкування (пацієнт, пасажир...). Постійні і ситуативні ролі взаємопов'язані: рольова поведінка, обумовлена постійними соціальними характеристиками, в конкретній ситуації буде різною у комунікантів з різним соціальним, професійним статусом.

Суттєвим компонентом соціальної ролі Л.П. Крисін називає саме очікування: «Те, що є правом одного рольового партнера, є обов'язком іншого, і навпаки. «Я маю право на щось» означає: я очікую від інших певних дій і вчинків, які відповідають їхнім ролям, входять у структуру цих ролей як обов'язки» (Крысин, 1977, с. 43). Більшість членів суспільства знає, чого можна очікувати від поведінки особи при виконанні тих чи інших довготривалих та ситуативних ролей. Спілкуючись, співбесідники мають певне уявлення про особу, яка виступає в тій чи тій соціальній ролі, і можуть прогнозувати типову поведінку виконавця ролі. Багато ролей мають спеціальне позначення у мові: священник, президент, покупець, пацієнт, мати, батько тощо. Тому навіть проста згадка назви ролі викликає у свідомості уявлення про комплекс властивих цій ролі прав і обов'язків.

Суттєвим у виборі способу спілкування є співвіднесення статусу і соціальної ролі учасників спілкування. Рольові стосунки мовців будуються на соціальних взаєминах: нерівний/рівний – вектор нижче/вище – мовленнєвий акт з низхідним/висхідним статусним вектором адресанта; рівний/нерівний – вектор вище/нижче – мовленнєвий акт з висхідним/низхідним статусним вектором адресанта та соціальних взаєминах рівний/рівний – вектор нижче/нижче, вище/вище; відсутність стосунків (Карасик, 2002, с. 119). Статусно-фіксованими мовленнєвими актами є директиви і реквестиви, які спрямовані на адресата мовлення.

Уявлення про типове виконання певної ролі утворює поняття рольового стереотипу. Як частина рольової поведінки стереотипи формуються на основі досвіду, повторюваності рольових ознак, які характеризують поведінку, манеру розмовляти, рухатись, одягатися.

Крім соціальних, в лінгвістиці прийнято виділяти також мовленнєві і комунікативні ролі. Мовленнєва роль, за І.П. Тарасовою, – «певний можливий і допустимий репертуар мовленнєвих засобів, які можна вжити у різних ситуаціях спілкування» (Тарасова, 1992, с. 65). До складових мовленнєвої ролі належать: певний лексичний і

граматичний мінімум, інтонація, фонаційні та просодичні особливості тощо.

Комунікативні ролі – це відносно сталі, внутрішньо зв'язані й очікувані іншими системи комунікативних вчинків індивіда, значною мірою визначені його соціальним статусом, віковими, ґендерними та іншими чинниками. Вони значно вужчі від соціальних, а тому їх репертуар значно ширший. Комунікативні ролі виявляються лише у ході комунікації й істотно впливають на характер комунікативного акту.

Залежно від способу втілення комунікативної поведінки виокремлюють стандартні та ініціативні комунікативні ролі. Стандартна комунікативна роль – це комунікативна поведінка людини, прийнята в суспільстві для відповідної соціальної ролі й ситуації. Ініціативна комунікативна роль – це той образ, який людина свідомо створює у спілкуванні для досягнення певної мети; те, що вона вирішила вдавати в конкретній ситуації спілкування, переслідуючи певну предметну мету. Комунікативні ролі можуть бути зрозумілими відразу, з перших реплік учасників спілкування, а можуть виявлятися поступово, у процесі розгортання інтеракції.

Таким чином соціальна роль є найбільш широким поняттям, що зумовлюється статусними, психологічними та лінгвістичними характеристиками, які відповідають загальноприйнятим очікуванням. Комунікативна роль є вужчою, вона виявляється безпосередньо у процесі спілкування та характеризується певними лексичними, граматичними та фонаційними особливостями, що є складовими мовленнєвої ролі.

Список використаних джерел:

- Карасик, В.И. (2002) *Язык социального статуса*. Москва: Гнозис.
Крысин, Л.П. (1977). Речевое общение и социальные роли говорящих. В: *Социально-лингвистические исследования*. (с. 42-51). Москва.
Тарасова, И.П. (1992). *Речевое общение, толкуемое с юмором, но всерьез*. Москва: Высшая школа.